

ՆՈՐ ԴԱՐ

ՕՐԱԳԻՐ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԵՒ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ

Գ/ն 30 Փարա

Ը. ՏՄԲԻ 18 ՐԵՊԵՒԼ ԱՅԸՐ

ՉՈՐԵՔԱԲԹԻ 20 ԱՊՐԻԼ 1877

Ն. Տ. ՄԱՅԻՍ 2 ԹԻԻ 2024

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

Ա. Զ. Դ.

Մտակներուն դիմերը մեզ պարտաւորեց թերթերունս դիմելու թուղթ ստակ սովորաբար 30 բարայի վերածել:

Անցեալ տարի երբ տկար Սերվիոյ դէմ պատերազմ հրատարակուեցաւ, Պոլսոյ փողոցներէն մարդ չէր կրնար անցնիլ առանց կամաւորաց խմբի մը հանդիպելու. ամեն տեղ սրճարաններու առջև դրօշակներ պարզուած էին. ամեն տեղ նուազարաններ կային պատերազմական երգեր երգելով. ամեն մըզկիթի բակը թեւ թեւի տուած կամ դէմ դէմի կեցած զինուորական կրթութիւններ կընէին. Սպարապետութեան դուռը անթիւ անհամար բազմութիւն. Պէյքզի դաշտը վրաններէ ծածկուած, կամուրջի գլխիւր դէմ դէմի ճեղքելով անցնելու տեղ չը կար. Պոստալիք, Շքօտալիք, Այալիք, պարանդներ, բոլոր պահապաններ, սալայապակ շինողներ, բոլորն զատ զատ խումբեր կազմած էին. շուկան և պէղծութիւնը պէնք չը մնաց զնուեցան. ամեն դիմափոխներ խումբ կազմած կը փոխալին. վերջապէս ամեն ամենքը ելան պատերազմին դաշտը գացին. դաւաճողներէն հետզհետէ կամաւոր դրուողներուն ալ հրահանգ զրկուեցաւ, որ այլ եւս պէտք չը կայ, և պէտք եղած ատեն հրահանգ կը զրկուի:

Այս տարի Բուսիոյ դէմ պատերազմ հրատարակուեցաւ, սակայն բոլոր փողոցները սուս

փուս. ոչ դրօշակ կայ, ոչ նըռազարան, ոչ կամաւորաց խումբ և ոչ առջի շարժման մէկ հազարերորդ շարժումն. ի՞նչ է այս անդրադարձութեան պատճառը. միթէ վտանգն այն ատեն աւելի ահաւոր էր և հիմայ թերթերու Միթէ այն ատենուան իշխանին ալ աւելի ատելի էր Օսմանցւոյ և հիմա կուսակցութեան նշանակումը: Այսինքն իսկ միթէն արդեօք բուն պատճառը. — այդ մեզ ծանօթ չէ լիովին, միայն Չէքքէզներու այս անգամ իրենց ցեղէն հրամանատար ուղերւ պայմանաւ կամաւոր դրուելու առաջարկութեան կրնանք լոյս մը առնել և կարծիք մը չինել, սակայն մեզ պէտք չէ այդ կէտը, այլ պէտք եղածն է՝ կամաւորաց խումբին այժմ կազմուելու ալ աւելի պէտք ունենալն. այս ալ ուրիշ բանով չըլար՝ բայց միայն եթէ ոչ բարձրագոյն դասուն դոնէ անկէ անմիջապէս ետքը եկող դասուն օրինակ հանդիսանալով՝ զգացումները տաքցընելով և իրենց անձին վրայ անձնուրացութեան օրինակը ցուցնելով:

Ո՛ր է այս անձնուրաց մարմինը մայրաքաղաքիս մէջ. ոչ Տաճկաց վերին դասը ունի այս դժարութիւնը և այս պատրաստակոնութիւնը և ոչ հպատակ աղագաց այն դասը՝ որ ձրի կը ջարդէ Օսմ. խորհրդարանին մէջ միշտ ճակն վէ ճակն բառերը. ասոնք ճակն իրենց անձին ոչ թշուաք կը կտրեն և ոչ էն հեռաւոր աղգակներին կը թողուն բանակը երթալու. եթէ ճակն ըսես՝ ասոնք իրենց հարստութեան

մէկ միլեօներորդը չեն յանձնէր ձրի, բայց որովհետեւ յանուն ազգին կը խօսին՝ առատ կը խօսին. բարեբաղդաբար կառավարութիւնը մենէ աղէկ գիտէ թէ՛ ասոնց ճանէն և մալէն ըսածին իրական արժէքն ինչ է:

Ահաւասիկ 13 միլեօն լիւրայի ներքին վտխառութիւն մը կուղարկուի մարդէն պարագայիս յենով այս դուռը քիչ ալ է. ինչ և ինչ թող քիչ լըլըլ, բայց լըլըլ, ո՛ր է ուրեմն ճակն յանուն ազգին տէրութեան օգնել խոստացող ահագին հարստ երեսփոխանաց մալէն անձնական նպաստը. — ասոր ոչ անունը և ոչ դուռը դեռ չը լսեցինք. և չը լսելնուս ալ չենք զարմանար, զի ժամանակը նեղ է, այլ կը զարմանանք թէ՛ ինչո՞ւ ասանկ առատ կը շարդեն երբ գոնէ իրենք իրենց շարդածը կըլու կարողութիւնը չունին. ասով կրկին կուսակցութիւնը, նախ որ կառավարութիւնը յուսով ապրած կըլայ, բայց արդիւնք չը տեսնելով կը յուսահատի. երկրորդը՝ ազգը չը կրնալով տալ ուղուած դուռը՝ տէրութեան տուելու համարում կը կորսնցնէ իրրեւ թէ կարող էր տալու և չը տուաւ:

Չը խոտորելով կամաւորաց խմբէն՝ կը տեսնենք որ՝ սոյն Բուսական պատերազմին սկիզբուած օրէն մինչեւ ցայսօր հաշտարարուած պաշտօնական հեռագրաց մէջ՝ բոլոր պատերազմներն կամաւորաց ձեռած եղած և դեռ և ոչ մէկ պատերազմի կայսերական զօրաց չը

մասնակցած ըլլալը ասիէ քիչ շատ կամաւորական եռանդը մարած ըլլալու է, վասն զի մտածողի մը համար արդարեւ դժուար է՝ քիչ ժամանակի կրթութիւն առած կամաւորի մը՝ կանոնաւոր կրթութիւն առած մեծակ բանակի մը դէմ ելլելու համար. ձախիլը յուսալ. սակայն քիչ օրէն երբ դործը մեծ ճակատաւոր բանակին դործերը, որոց քով կամաւորաց ցարդ տեսած դործը նշանակութիւն չը կրնար ունենալ:

ԱՇԽԱՏԱԳՐԱԿԱՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

Ռուսը Դանուբը ուսկից պիտի անցնին. այս է զինուորական հանելուկը. և բոլոր պատերազմասիրաց հետադրդրութեամբ սպասած լրերին. Դանուբի Ռուսանի կան եղերքը բոլոր առողջալ դաշտալայրերէն՝ մինչ Տաճկական եղերքը տիրող դիրքին. եթէ քիչ մը աշխարհացոյց տախտակը ուշով քննենք՝ կը տեսնանք որ Դանուբի Օսմ. եղերքը հզօր քառակուսի մը կը ձևացնէ. ասոնցմէ երկուքը Ռուսուք և Սիլիսթի, միւս երկուքն ալ դէպ ի հարաւ Եւֆրատ և Դարանա, որ Պալքաններու ճամբան կը դոցեն, և անմատչելի դիրքեր են:

Ռուսուքը Դանուբի ալ կողմը Քարա-Լօնի կից ճիւղործովայի դիմացը, 40000 լճակլօք. ամուր պարխաֆներ և ասոնց առջին ալ խորամներ կան, սինչև Դանուբ կը ձգուի սեպալեալ ժայռերովը. բոլոր Գերմանական վաճառաշահութեան շտաբ

մարան կը համարուի . 1812 և 28ին անձնատուր եղաւ և Ռուսք հոն տարի մը կեցան :

Սիլիստրէ . Նոյնպէս այս քաղաքն ալ Դանուբի ալ եղերքը Պոլսէն 310 հազարամէդր հեռու և 20000 բնակիչ ունի . վայտի կանանցը կը ըսեն մեծ վաճառականութիւն ունի . բոլոր քաղաքին շրջապատը 3էն մինչև 4 մէդր խորութեամբ և խորով ներսով ամբողջութեամբ է . ասկէ դատ չարակցեալ հեռուարութեամբ տեւաւոր պատնէշներ շինուած են . քաղաքն ալ ամուր պարիսպ մ'ունի աշտարակներով զօրացեալ . իսկ բուն բերդաքաղաքը , որ քաղաքին արեւմտեան կողմն կիցայ կրկնակի պարսպով ամրացած է . և դամաքի կողմէն ալ խիստ լայն և խոր փոսերով պաշտպանեալ է : Սիլիստրէն որ ստորին Դանուբի ամենազօրաւոր գիւրքն է , անմուռանալի յարձակումներ կրած է . ի զուր Ռոմաղոֆ 1773 բոլոր բանակովք վարձեց զայն առնուլ . խորմու պատերազմին ժամանակ ալ Սիլիստրէն անմահական յաղթութիւններ վաստակցուց . 12 օրուան մէջ Ռուսք ետ թը անդամ յարձակեցան քաղքին վրայ , զօրավարնին ալ հոն վերադարձեցաւ . վերջապէս ըստիպուեցան մեկնիլ :

Եւսթիա . Սիլիստրէէն 85 հազարամէդր հեռու և Ռուսքուքէն 100 հազարամէդր հեռու . Լորութիւն ունի , Պալքանայ և Դանուբի մէջ տեղը վառնայէն 80 հազարամէդր հեռու . խուռչաւոր գիւրք մը ունի որ մարած հրադղի մը լեռան կը նմանի . խոր և ընդարձակ ձորերու կը տիրէ , որոնք բնական խաւմներն են քաղքին . այնպիսի գիւրք մը ունի որ քանի մը թնթանօթաձիգ դնդով ամբողջ բանակաց գէտ կրնայ կռուիլ : Եւսթիայէն 75 հազարամէդր հեռու և անոր արեւելեան կողմն կիցայ վառնա , Բախլարտի հանդիպակաց Սիլիստրէին արեւմտահայկին կողմը ուստի 115 և Պոլսէն 460 հազարամէդր հեռու է : 1828 Ռուսք տիրեցին ասոր և Սիւրբիանուպոլսոյ դաշնադրութեանը համեմատ ամբողջութեամբ կործանուեցան , բայց յետոյ վերստին շինուեցան :

Ահա այս պատմութեան մէջ այնքան հօշակաւոր և բնութեամբ անմատչելի քաղաքաց գէտը պիտի անցնին Ռուսք Դանուբը և հոս Օսմանցիք թշնամին վանելու ճիւղերնին պիտի

թափեն , սակայն արդ անցնինք ոչ ինչ նուաղ համբաւաւոր և գրեթէ հաւատարմապէս անհղ և անմատչելի փոքր Սիւրբ համբաւաւոր քաղաքներուն վրայ խօսելու :

Տրապիզոնէն էրզրում առնող նոր շինուած զինուորական համբուն լայն ամենէն կարեւոր քաղաքը Պալքարթին է որ Տրապիզոնէն 12 ժամ կը բռնէ , ասեւեալ վիճակի մը մէջ 6000 բնակչօք , ասկէ կերթցուի Զիւրիք-Սու . 12 ժամ ապառաժ վայրերէ անցնելէ վերջը կուգայ արի Մարաշ և Կիւրդիւ անշան գիւղերը , ուսկից բլրակով մը կիջուի բնդարձակ և բարեբեր հովիտ մը , զոր հատանելէ վերջը կը հասնին Երզրում :

Տաճկական Հայաստանի մայրաքաղաքն է Էրզրում , Պալքարթին 30 ժամ հեռու . երբեմն հարուստ և բազմամարդ և այսօր անկեալ վիճակի մէջ 50 հազար բնակչօք . 1828ին Ռուսք զայն առին նոյնպէս 39ին և երկրաշարժով կործանուած . հեռուէն խիստ գեղեցիկ գիւրք մ'ունի , բայց ոչ և ի ներքուստ . վերջին ժամանակներս Օսմանցիք ջանացին ասոր ամբողջութեամբ զօրացնել շատ մը քրիւրի թնդանօթներ զետեղելին և հողաբլրներ շինելին , արանկ որ Սիւրիական սահմանադիրին կարեւոր պատուարներէն մէկը կրնայ համարուիլ :

Էրզրումէն մեկնելով Տէվէ-Պոյաու կուգան 250 մէթր բարձրութեամբ բլրէ մը անցնելով , կիջնաւ Հասան-Քալէ-Սու լեռնաւանդակին վրայ , որ Սրաքս գետին մէկ նիւղն է , և ուսկից Հասան Քալէ կերթուի , որ Էրզրումէն 7 ժամ հեռու կիցայ , և կրկին պարիսպ ունի նորանոր ամբողջութեամբ : Ասկէ անդին երկու քու կէտ ժամ հովտէն երթալէք վերջը կը հասնին համբաւաւոր Չօպան-Քեօքըիւսիւն , որ Սրաքս գետին վրայ ձգուած է . այս գետին ձախ եղերքէն վերջ ժամ քալելով կը հասնին Կարս , ասկէ զքրեթէ անապատի պէս վայրերէ Սողանլը-Տաղ կուգան աննկատ բազրէր բարձրաւանդակի կիլիզի գիւմարդ , որ այս պատեւաբար ժամանակ ինչպէս որ կերեւայ խիստ մեծ կարեւորութիւն պիտի ստանայ . ասկէ բարեբեր հովիտներու և սքանչելի դաշտերու մէջէն , որ այս տարի արեւմտե պիտի դանդաղանայ , անցնելով կը հասնին Կարս : Վաղը

Էնփալիտ Ռուս կրնէ թէ Սերվիոյ հետ հաշտութիւնը կրնըտելէն քիչ ժամանակ առաջ թիւրքիա ունէր .

19000	զօրք	30	Թնդնթ . Պոսնա
24000	"	24	" Հէրսէք
24000	"	48	" Նօվի
			պազար
15000	"	80	" Ապանիա
3000	"	6	" Միլլիս
13000	"	18	" Լիւրեա
			և Թէսալի
45000	"	102	" Սերվիոյ
			արեւելեան
			բանակը
16000	"	48	" Հարապի
			սահմար
4000	"	6	" Տօպրուշա
30000	"	144	" Վառնա
			Ռուսքուք և
			Սիլիսթրէ
7000	"		Սիլիսթրէ
			Թրնօվա և
			Պէրքօվա
25000	"		Հարաւային
			Պուլխարիս
			" Պոլիս
			" Սրչալքս
			" Ռուսիոյ
			Կովկասեան
			սահմանը
19000	"	6	" Պարսկաց
			սահմանը
8000	"		Քրասն
22000	"	108	" Սիւրեա
14000	"	736	" Արապիա
366000			

Էնփալիտ կը յաւելու թէ թիւրքիոյ կանոնաւոր բանակը ընդ ամենը 445900 շանցնիր :

Թայմզ թիւրքիոյ բանակը աչքէ անցնող բարձրաստիճան զինուորականէ մը տանելով Օսմ. բանակը հետեւեալ կերպով կը հաշուէ՝

400000 Դանուբ և Պալքաններն
30000 Միսիս
30000 Յունական սահմանադիր
90000 Սերվիոյ և Գարաադի և Աւստրիոյ սահմանադիր
300000 ընդ ամենը
Ասկից դատ ունի կրնէ շատ անկանոն զինուորներ , բայց ասանք աւելի բանակին անկանոնութիւն յառաջ կը բերեն քան թէ զօրութիւն :

Թայմզ ապրիլ 23ին որ թուրքիոյ և Ռուսիոյ յարաբերութեանց խղտելուն օրն է , կը գրէ թէ մեր շահուց վրայ երբ յարձակում ըլլայ , մենք կրնանք գիտնալ զայն պաշտպանելու եղանակը , սակայն միանգամայն պարտաւոր ենք սպասելու պա-

տերազմին հրատարակուելուն այնքան պաշտութեամբ որքան որ միւս տէրութիւնք ալ կընեն :

ՀԵՌԱԳԱՆՈՒԹ

Լօնտրա 30 ապրիլ
Թայմզ կրնէ թէ՝ Ռուսք Պոլսէն պիտի պաշտպէ կարծողնէ . ըստ պէտք է որ Ռուսքը յիմար համարեն . վասն զի այն ատեն ոչ թէ միայն Միգրիա այլ բոլոր Եւրոպա նորա գէտ կը գրնին :

Մօսկուա 30 ապրիլ
Հազար անկողին պարունաւող հիւանդանոց մը կը շինուի . և այս բանիս համար միլիօն մը ռուպլի պիտի վտանուի . զօրաց յաջողութեանը համար եկեղեցեաց մէջ կաթօթեն :

Սիլիսթր 30 ապրիլ
Նպաստի զօրքը բարեկարգելու միջոցին շատ մը խառնակութիւն տեղի ունեցաւ . այսօր վաղը երեւոյթանական ժողովը պիտի բացուի . ժողովուրդը խաղաղ է :

ՆԵՐՔԻՆ

Սպարապետութեան դուռն միշտ լուսթիւն կը պահէ Սիւրա կան պատերազմին վրայօք . հասարակաց կարծիքը ձախող լուրերով շուարած է . վասն զի

նար ըսուիլ , սակայն պաշտօնական հեռագրերը չըլլալով իբրեւ ստույգ կըմբռնուին . երէկ ցորեկուան այն գուռք որ Ռուսաց Էրզրումի և Պալքարիսի վրայ քալելը կը գուռէր , զանազան լրագրաց թղթակիցները մինչեւ Եւրոպա հեռագրեցին . ութ օր անցաւ Ռուսաց սահմանադրու խը կիւմրիւն անցնելէն ի վեր որ Կարսէն 30 հազարամէթը հեռու է , և տակաւին կանոնաւոր բանակին վրայ լուր մը չառնինք . Ռուսք կամ կարսին առջեւէն ետ մղուեցան և կամ զայն պաշտպելու վրայ են : Եթէ ետ մղուած ըլլային անշուշտ կիմանայինք , որով հաւանակաւ նարաւ առաջ եկած են : Իսկ գուրով եւրոպական ասպարէզին , Ռուսք Տօպրուշա հասած են քան հազար զօրքով , եւ շարժուա վերջը Դանուբը անցնիլ պիտի փորձեն . բայց կը զարմանամք թէ ինչո՞ւ Օսմանեան բանակին հրամանատարը նուաւորմ չը գործածեց Կալայի և Իպրայիլի մէջ Ռուսաց ձեռնարկութիւնքը արդիւնէլ համար , սակայն անշուշտ բան մը մտածած պիտի ըլլայ : Լեւանթ

Երեկ Մեծ Եղարձոսի նախագահությունը Մարտի 1-ին օրը Երեկ Մեծ Եղարձոսի նախագահությունը Մարտի 1-ին օրը Երեկ Մեծ Եղարձոսի նախագահությունը Մարտի 1-ին օրը

Օտենային կը գրեն թէ Պա. Թումի կողմերը եղած կուլին մէջ 1700 Պաշտ պողոտէ գերի ինկեր են :

Երեկ օտար տէրութեանց դործակատարները Բ. Դուռն գաղով երկար առեն արտաքին դործոց պաշտօնէին հետ տեսակցեցան :

Երեկ ցորեկ քանի մը գունդ լորք Պաթում կրկնեցան :

Մէկ երկու օրէ ի վեր կ. Պոլսոյ մէջ հացին գինն ալ աւելցրայի կարգ անցաւ և վայրկեանէ վայրկեան բարձրանալ սկսաւ , այնպէս որ այս առաւօտ մէկ քանի տեղեր 3 դր. ճախուկը տեսնուեցաւ :

Վազըթ կըսէ թէ երեկ Մինէէն Բ. Դրան անպաշտօնահազիր մը գաղով , Ռուս շոգենաւի մը բռնուողի կիմացնէ :

Բ. Դուռն ուղղակի Պէռլին հեռագրեր է թէ՛ Ռուսիոյ հայտատիները եթէ կուզեն ծածկաւանդի մէջ մնալ Օսմ. օրինաւոր պիտի վարուի հետեւին . ապա թէ ոչ Պոլս գտնուողները 14 օրուան մէջ , գաւառները գտնուողները մինչև 24 օր պէտք է որ Օսմ. հողէն դուրս ելան : Ասոր դէմ խիստ նօթա մը եկաւ Բ. Դուռն :

Օտենային Օսմ. հիւպատոսը Թէֆլիզ պէյ , բոլոր պաշտօնակիցներովը Պոլս վերադարձաւ . քիչ օրէն բոլոր հիւպատոսները հետգնեան մայրաքաղաքս կը հասնին :

Ռուսիոյ կայսրը իւր անձնական դռնէն պատերազմական ծախուց ինպատ 2000000 իրաւունքներ է :

Երեկու թիւ մարտի այսօր Մատիւր շոգենաւով Պաթում պիտի երթայ :

Մահմուտ պէյ Մեհիպէ պատուանշանին առաջին աստիճանը ընդունեցաւ :

Գրեզդատ և ուրիշ նաւահանդիսները գտնուող Ռուս զրահաւոր նաւերը հրաման ըն-

դուած են Միջերկրական մղունով , և հանտեղի նաւատորմին հետ միանալով , Բոթաքով ծովակային հրամանատարութեամբ ըլլաւոր տարմիլ մը կադմելու :

Ռուսք հիմակաւնէ Պալկար կամաւորաց տեսաւորներ բաւաւով զօրաբաժին մը կազմելու կը ձեռնարկեն . մինչեւ հիմայ 3000 Պալկար կամաւոր գրուեր են , կըսէ Երեկէոյէն նամակ մը :

Ռուսաց նաւատորմը Միջերկրական ծով մտեր է , որով Երեկուական բոլոր նամակ չեն գտնիր և հոս պիտի մնայ :

Անգղիոյ խորհուրդարանը որոշեր է որ մասնաժողով մը կազմելով պատերազմին ապարելը զրկէ ստոյգ լուրեր առնելու համար :

Հարաւային բանակին հրամանատար Նիքոլս մեծ դուքսը Ռուսմանիացոց հետեւեալ յայտարարութիւնը քրած է .

Ռուսմանիացիք , Չարին հրամանաւ իմ հրամանին ներքեւ եզող բանակը , այսօր Ռուսմանիա կը մտնայ , որ երբեմն ալ սիրով ընդունած է մեր զօրքը , կը յայտարարեմ որ մենք բարեկամաբար ներս կը մտնենք , և միայն ձեր բարիքը կուզենք . որով կը յուսանք թէ Ռուսմանիացիք պիտի նորոգեն այն ազնիւ զգացմունքը , զորս երբեմն ձեր նախնիքը մեզի կը ջղացնէին , երբ Տաճկաց դէմ կուռէինք :

Ըստ հրամանի եղբորս Չարին կը ծանուցանեմք ձեզ մեր համառօտ ճանապարհորդութիւնը ձեր երկրին մէջէն . ուստի կը հրաւիրեմ ժողովուրդը որ հանգըստութեամբ իւր աշխատութեանը զբաղի , վասն զի ամենեւին վախճալու բան մը չը կայ և ամեն միջոցներու ձեռնարկած եմ որ դնուած բաներուն ստակը կանխիկ վճարուին . արդէն գիտէք դուք մեր բանակին կանոնադրութիւնը և ապահով եղէք որ իրենց պատուին արտաբերող գործ մը չեն ընեն :

Մեր զինուորները ձեր անդորրութիւնը չեն վրդովելու և կը յարգեն ձեր օրէնքը ինչքէ և ամեն բանը . Ռուսմանիացիք մեր նախնիքը ձեր ազատութեանը համար արիւնքին թափեցին , կարծեմ թէ ձեր նպատակը ինդրելու ես ալ իրաւունք ունիմ , մանաւանդ թէ երբ պա-

տերադմէկ նաւերական է , պարզապէս քրիստոնէից վիճակին բարոյքմանը համար :

ՄԱՐՏԻ 1

Խմբագիր ,

Շնորհակալ եմ . . . խմբագիր , որ ի սկիւսար Մեծ միջին Թաղ . խորհրդոյն քրած ինչ ինչ հարցումներս պատուական Նոր Դարիդ . 2004 թուոյն մէջ հաճեր էիք հրատարակել . առաւել շնորհակալ եմ որ կերպով մը հրաւեր ևս կարդացած էիք Թաղ . խորհրդին որ բարեհաճի պատասխանել և բուժել զայլմակընալ միացերը :

Սպասեցի մինչև այսօր որ Խմբագրան կարապետ աղայի հաշւոյն և 1500 գորութիւն խմբարոյ , նմանապէս դադարեալ գանձապետ Գ. Չ. ի հաշւոյն , և մէկ քանի անգամոց տուած հրաժեշտին վրայօք քրած հարցմանց պատասխանները ընդունիմ , որպէս զի թէ Խմբագրան կարապետի և թէ Գ. Չ. ի թէ հրաժարեալ խորհրդականաց նկատմամբ անցնէի միւս հարցումներու , ինչպէս յիշած էի իմ նախորդ գրոյս մէջ :

Բայց ցաւալի է ըսել որ սահմանադրական աղդի մը Թաղ . խորհուրդը չը հաճեցաւ այս հարցմանց պատասխանել , որ ամենայն լրջութեամբ ներկայացուած էին , և չուզեց իսկ գոնէ Չար ամենայն միջոցութեամբ կարդացած հրաւերին վրայ զիմանիլ երկու խօսք ընելու . (իմ խօսքս և թէ յիշատակող ըսելիքս Թաղ . խորհրդոյ ամբողջ անդամաց համար չէն , վասն զի ողջամիտ խորհրդականք քաջուած են դրեթէ պշտօնէ) , Ցաւալի և միանգամայն դարձանայի է արդարեւ որ մեր Թաղ . խորհուրդը այսպէս արհամարհէ իրեն ներկայացեալ խնդիրները :

Բայց աւելի զարմանալին կայ . Գիտէք . . . խմբագիր , ինչ կընէ մեր Թաղ . խորհուրդը : Թաղերոց օրինաւոր կերպով մատուցած ինչ ինչերը խեղդելու համար մեր կը քնէ վերանին , խռովարար են կըսէ , միշտ Կիւմիսի դրութեամբ (Չը մոռնանք խորհրդականաց ոմանց համար բացառութիւնը) :

Եւ ինչ ընէ թաղեցին . երբ օրինաւոր հարցմանց պատասխան չը տրուիր , երբ հին պարտուց համար անօթներ ծախուեցան և նոր պարտքեր կը ծը-

նին , երբ դպրոցները 'եկոտ յետադէմ վիճակի' մէջ են , երբ աշակերտաց հայկաբանութեան դուռ չեն աւանդուիր , երբ աշակերտը հետդնեալ կը մեկնէ , երբ հոգաբարձութիւն չը կայ , երբ վարժապետք ամսական չեն կրնար ընդունիր , երբ աղքատին Եկեղեցւոյ գանձանակը ձգած լուծան չարդիւնաւորիր , (դպրոցով) , երբ աշակերտաց թանկազին օրերը կանցնին , ինչ ընէ թաղեցին , դարձան տանուլու համար խնդիր չեն , և լուռ կենայ արդեօք . ինչպէս համբերէ թաղեցին այն մէկ քանի թաղականաց համար , որք առանց տոննապետին իմաց տալու դիշերով եկեղեցին կը հրաւիրեն մէկ քանի անձեր և իրենց դէմ երեւան եղած դանդաղանաց տարբեր գոյներ տալով եզրայր եղբոր դէմ կուռելու կը հանեն : Վարժարանաց տեսուչ և Հայկ. դասատու Արթ. Տէր Վահան վարդապետ , ըստ որում անկեղծ և անշահախնայ դիր մարդ , Եկեղեցւոյ բեմին վրայէն դպրոցաց յետադէմ վիճակը նկարագրելով , անտարբեր են , կըսէ , թաղեցիք և ծընողք . և կարի իրաւամբ կը յաւելու ըսելով , թէ այս աստիճան անտարբերութիւնը աշուտ թիւն է , ամբարշտութիւն է : Այս անվահեր և չգործունայ եկեղեցականը ասոր համար կանադուի և պաշտօնէ կը ձգուի . համարեմք արդեօք ասոր :

Ռէր պիտի երթայ մեր թաղին աղջկային դործոց տարտամ և անյաշող վիճակը , ո՞վ պիտի տուէ մեր աղայոց կրած և կըրելիք վնասը : Թաղ . խորհրդոյ այն մէկ քանի անդամները յաջողեցան վերջապէս թաղեցին երեւոյթի բախել , և այն վիճակին բերին հասուցին , որ մէկ մէկու ելեւի իրք սկսեցին թշնամի կը նային : Մեղքը իրենց վրայ ըլլայ :

Յուսահատական է մեր թաղին վիճակը . . . խմբագիր , և դուք գոնէ , ինչպէս ամեն աղքատ խնդիրներու վրայօք խօսելէ ետ չէք կեցած , նոյնպէս և թաղիս ցաւալի կայութեանը Չար պատուական թերթին միջոցաւ գրեցէք , զգեցէք կապաւն , կարելի է խիտ ընեն և կիրքն ու յամառ ասելութիւնը խոստանանեալ :

Միտմ յարգանք

Գեղի Ռուսն

18 ապրիլ 1877

Իսկ . Մէլամիէ

ՏՕՔԹԵՕՌ ԶԵԼԱԼԵԱՆ

Մասնաւոր դարձանիւզ գաղտնիսն ախտից, միզանցքափորփորքմանց և անբողջ ծնրն գական գործարաններու վերաբերեալ հիւանդութեանց:

Տօքթէօն ճէլայիսն էֆէնտին Բարիզի և Պէլհիքայի բըժըշկական դպրոցներուն մէջ թէ աշակերտութեանը միջոցին և թէ վիայեալ բժիշկ անուան վերէն վերջը յատուկ աշխատութիւն տուած ըլլալով միշտեալ կարգի հիւանդութեանց, կը ծանուցանէ, որ ամէն երկուշաբթի չորեքշաբթի և ուրբաթ օրերը ժամը 6էն մինչև 11 Պալէէ քաղաւ Համիտիէ թիւրպէտին կարգը Սինապեան վիշէն էֆէնտինի իջի դարուլու դէզարանը թիւ 32. իրեն դիմող հիւանդները պիտի ընդունի. նաև շարժոյն միւս օրերն ալ ժամը 6էն մինչև 10 Բերա Բալլճնէի դուլլուքի կից Թարապաշի ճատտէսին 117 թիւ իւր ընակարանը:

Տ. ՆԱՀԱՊԵՏԵԱՆ ԳԾԱԳՐԻԶ

Պատիւ ունի ծանուցանել որ ճարտարապետական շինութեան ամեն տեսակ գծագրութիւններ, արտաքին և եւրոպական դարձաններու (օռնման) վերաբերեալ գծագրութիւններ յորինելու, նաև երկրաչափութեան վերաբերեալ որ և է աշխատութիւններ ընելու պատրաստ է: Նոյնպէս պատկերահանութեան մասին իւզաների և քարաքաշմ կենդանագիրներ և ընդօրինակական (բերութեկի) գծագրութիւններ դոհացուցիչ կը կատարէ:

Վերոգրեալ գծագրութեան ամէն ճիւղերուն համար թէ վարձարանաց մէջ և թէ ի մասնաւորի դասախօսելու պատրաստ է:

Ձինքը տեսնել ուզողը բաց ի ուրբաթ և կիրակի օրերէ կէս օրէն ետքը կրնայ գտնել Նաֆիայի մէջ բէսամ օտափին, միւս ժամանակները Սամաթիա իւր ընակարանը:

ՏՕՔԹՕՐ ՄԱՐԲԵՐ

Վիշննա մէքթէպլէրնիտ! պէշ սէնէ մուգատտէ Դ. Լոմա ալքը վէ պիւր չօգ Է. Կ. սպա խաթիսանէլէրտէ բրօվա իթմիշ օլան տօքթօր Մարքեր՝ պու տէֆա Պէշիքթաշտա Բաշա մա հալլէսինտէ Բուս քիլիսէսի գար:

չըննտա 4 նիւմբօրու քէնտի խանէփնտէ հէր կիւն սաթ 3-5է բաղաբաւան մնատա ֆաղիթ խաթիւարա մէճճանէն պազաճադ տըր:

Տօքթօրը միւմայիլէյհ հէր կիւն Գալաթատա վօյփօտա օղաղընտա Բօլճնէշ էճլալաշիւնտէ սաթ 7-9ա գատար պուլուս ապ հէր նէվի խաթիւալարա պաղաճադ տըր:

Պաւնտան մնատա վաղըթ լարտա պալէտաէ գիքը շլանան խանէփնտէ պուլունտը:

Միւմայիլէյհ տօքթօր, ճէրաշքը վէ էպէլիք վէ բաշիմ իւֆիւնէթի, գանլը վէ դուրուպատը, որթմա, կէօփա, տէրի խաթիւալքը, Գրէնիկ վէ օնտան գալմա գուլադ, պուրուն կէօղ վէ բաշիմ վէ էէլլէրի նէ գատար էսիլ օլաւ բէհրէգալիզ ապ վաղըթ սալլէնտա տէֆիւտէճէք, վէ պէշ սօուդուդ էէնի վէ էսիլ քէնտի ալէաթընտա օնտէֆատա տէֆիւտէճէք իւլան կիլեր:

Գիւլիտ, 9

Տօքթօր Ա. Արապեան պատիւ ունի ծանուցանել արդոյ հասարակութեան որ՝ կայսերական Հիւանդանոցաց մէջ երկարատեւ գործնական ծառայութեամբ անցնելէ վերջը՝ այս անգամ Պօլիս դարձած և իւր բընակութիւնը հաստատած է իւսկիւտար վանքին այգին Սէճմ Մինաս վողոց թիւ 1 տունը, ուր ամէն օր ժամ 5էն մինչև իրիկուն կրնան գինքն ուղղուելը գտնել ամէն տեսակ հիւանդութիւնը դարմանելու համար:

Ի Լ Ա Ն

ՄԻՀՐԱՆ ԱՐԻԿԵԱՆ

Եաղճը խանքնտա իւթ գաթտա 21 նիւմբօրու օտաւտա հաֆթատա հէր կիւն էօյլէնտէն սօնրա թալիպ օլանլարա լիտան լէտաֆէթ պէյանք թիւրքի թալիմ վէ շակիրտանք հէր վէճհիէ խօշնուտ խտէճէք տիւր:

Սղգ. Հիւանդանոցի ներքին բժիշկ Տօքթօր Գաբրիէլ էֆէնտի Նահապետեան, այսուհետեւ ամէն չորեքշաբթի օրերը ժամը 6էն 8 Սամաթիա իմրահօրը Թօգաթիւան Պ. Գաբրիէլի դեղարանը, և ուրբաթ օրերը ժամը 6էն 8 դարձեալ Սամաթիա Մ. Ճիվանաքիին դեղարանը, նաև Հիւանդանոց իրեն դիմող աղքատ հիւանդաց ըստ առաջնոյն բաւտ ըլլալու պատճառի ձրի կը ծանուցանէ արդոյ հասարակութեան:

Ա. Զ. Գ.

ԵՐԿՍԵՆՈՒ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ԵՐԷՏԵԱՆ

Յերեկեայ և գիշերօթիկ կէտիկ-Փաշա Համամ վողոց թիւ 19

Սոյն հաստատութեան ձեռնարկելու խորհուրդը յղացած օրերնէս ի վեր զայն շարունակ բարեկարգ վիճակի մը ենթարկելու համար բաւական ծախուց պէտքը հեռատեւելով չուղեցինք առաջին անգամ արտաքին շաքումներով ու խել մը անհիմն ասիւնն ներով յայտարարութիւններ ընել. որ դուքէ անգամական գանուելով չը յաջողիմք ու հասարակութիւնը խափած ըլլանք: Աւելի լաւ համարեցինք տակաւ տա տակաւ յառաջ վարել նպատակնիս, ու վերջէն փայլել:

Գոհ եմք որ մեր սա փորձին մէջ խաբուած չը գտնուեցանք. զի այսօր հաստատութիւնս իր եռամեայ շրջանին մէջ թէ՛ հեռաւոր և թէ՛ մօտակայ թաղերէ հոն յաճախող ուսանողաց թիւն հետզհետէ աւելնալուն պարտաւորեցանք առջի տանը կից աւելի ընդարձակ և օգտակար տունը փոխադրել:

Այս մասին մեր շնորհալուրութիւնը կը յայտնեմք պատուարժան ծնողաց, որոնք աւելի մեր դորձին քան թէ մեր խօսքին համոզուած են և կը քաջաբերեն զմեզ յարատեւ պահելու սոյն նուիրական յարկս յօդուտ Հայ մանկուոյն:

Վարժարանիս մէջ կաւանդուին հետեւեալ ուսմունք և լեզուագիտութիւնը:

Հայ. Գաղղ. Անգ. և Տաճ. լեզուք. մաթեմատիքա բոլոր ճիւղերն, Աշխարհ. երեք մասերովն համը տախտակներու վերայ գծագրութեամբ վարժելով. Սղգ. Պատ. Գրիստոնէական ուսումն՝ ըստ դաւանուն թեան Հայ. Լուսաւորչական Ս. Եկեղեցւոյ, Եւրոպական՝ Նօթա, Գծագ. Գեղագ. Գաշնակ, աղջկանց համար տեսչնագործ, տասը տեսակ մաթիմայով կար, ձեւերու և ծաղիկ շինելու արհեստք:

Հակառակ այսչափ ուսմանց և լեզուագիտութեանց, վճարմունք գոհացուցիչ են ամէն տատիճանի ծնողաց:

Փոքրիկ մանկանց համար, ամսաթուղակ մէկ քսաննոց թըղթադրամ:

Ուսումնարան մանողներու համար երկու քսաննոց թըղթադրամ:

Գաշնակի համար երկու քսաննոց թըղթադրամ:

Գիշերօթիկներու համար երկու հարիւր յիսուն զշ. ընթաշիկ դրամ:

Պարտք կ' համարիմք ևս ծանուցանել թէ մեծարդոյ ծընողք և ուսանողք կրնան զմեզ ամեն օր կէս օրէն վերջը նոյն յարկը գտնել և ընդարձակ տեղեկութիւն առնուլ:

Հիմնադիր-Տեսուչ Թ. Փ. Խաչեան

1877 Ապրիլ 6 Երէցեան վարժարան

ՀԱՐՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ ՏԷՏԷԵԱՆ

ՄԱՐԻՕՆ ՏՐԼՕՐՄԻ

Խ Ո Ս Տ Ո Ւ Վ Ա Ն Ա Ն Դ Ը

կամ

ՊԵՏԱԿԱՆ ՏՈՐՓԱՆԻ

Հեղինակ

ԷՕԺԷՆ ՏՐ ՄԵՐԳՈՒՐ

Սոյն հրահանգի վէպին Հայերէն թարգմանութեան Բ. հատորը Պօլիս հասած ըլլալով կը գտնուի Ս. Ղ. և Եաղմաճեան գրատունը Եֆէ-ճամի Չիլինկիր լէր ճատտէսի թիւ 2, և ուրիշ գրաւաճառաց քով. գին 2 ֆր. Ամբողջ գործը չորս կամ հինգ հատորէ պիտի բաղկանայ:

ԴՐԱՄԱԿԱՆ

ԱՊՐԻԼ 18 ԵՐԵՎԱՆԻ

Հինգնոց	113—00
Մէթալիք	114—00
Մէճիտիյէ	105—00
Պղինձ	182—00
Անգ. լիւրա	110—00
Բօլ	89—20
20 ֆրանգ	87—20
Բրիւկ	51—00
Թըղթադրամ	176—00

ԼՆՈՒՐԱ 1 մայիս

Էսհամը ումուժի	8—05
Բարիկ 1 մայիս	
Էսհամը ումուժի	8—10

ԳՈՆՈՐԻՄ

09-10	բացիւ.
09-08	բարձր
09-06	յաժ
09-10	գոցի.

ԽՄԲԱԳԻՐ

ՏԷՐ ԵՒ ՊԵՏԱՍԻՍԱՆՏՈՒ

ՕԳՄԷՆ ԽՕՃԱՍՍԱՐԵԱՆ

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ Օ. ԽՕՃԱՍՍԱՐԵԱՆ ԵՈՒՍԵՖԵԱՆ ԽԱՆ ՎԵՐԻ ԵԱՐԻ Թիւ 7